

X-small

Regionalisering, demokratiska och ekonomiska förutsättningar i världens
minsta länder

Abstract

Mikrostater har ofta hamnat utanför de statsvetenskapliga forskarnas undersökande lins trots att staterna med under en miljon innevånare är framgångsrika såväl demokratiskt som ekonomiskt. Uppsatsen utreder genom litteraturgenomgång sambandet mellan storlek, demokrati och ekonomi och visar på de fördelar och nackdelar de små staterna har i en globaliserad värld. Vidare argumenterar uppsatsen för att de problem, främst ekonomisk sårbarhet, säkerhet och miljö, som små suveräna stater möter i det internationella systemet eventuellt kan stävjas genom regionala samarbeten. Om dessa utformas på ett sådant sätt att riskerna med liten storlek minskas kan världens minsta stater komma att bli ännu framgångsrikare då de kombinerar sina separata storleksfördelar med en gemensam stark röst utåt och samordnande politik inåt.

38590 tecken

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Vilka är mikrostaterna?	4
1.2 Vad kännetecknar mikrostaterna?	5
2. Storlek och demokrati	7
2.1 Storlek, diversifiering och konformitet	8
2.2 Moderniseringsteorin och demokrati	8
2.3 Andra förklaringsfaktorer	9
3. Ekonomiska förutsättningar	10
3.1 Förklaringsfaktor 1: sektorspecialisering	11
3.2 Förklaringsfaktor 2: öppen ekonomi	12
4. Mikrostaterna och regionala sammanslutningar	13
4.1 Säkerhet	13
4.2 Miljö	14
4.3 Ekonomi	15
4.4 Politik	15
5. Diskussion	17
6. Källor	19

1. Inledning

De minsta staterna i världen kommer från olika bakgrunder. I och med avkoloniseringen bildades en hel del små självständiga stater. De små staterna i Europa har sin egen historia. Tillsammans utgör de en kategori av länder som kan kallas mikrostaterna. Mikrostaterna har visat sig vara ett fenomen som är här för att stanna, trots tidiga farhågor om assimilation och andra brott mot ländernas suveränitet. De små länderna har inte bara klarat sig utan även gjort bra ifrån sig. En proportionellt sett stor andel är demokratier och de ligger även relativt högt när det gäller BNP och HDI. Frågan är varför mikrostaterna har klarat sig så pass bra som de har gjort? Varför är en så hög andel demokratier och varför har den ekonomiska utvecklingen följt samma linje? Samtidigt som det har gått relativt bra för världens minsta länder finns det ett flertal problem som de måste tackla. Storleken i sig leder till en viss sårbarhet både suveränitetsmässigt och ekonomiskt. Många, om inte de flesta, av dessa ekonomier är inte självförsörjande utan är starkt beroende av handel med andra länder, både export och import. Ett ytterligare problem är den geografiska isolering som många av de små ö-staterna lider av.

En potentiell lösning på vissa av de ekonomiska problemen kan vara de regionala sammanslutningar som många av mikrostaterna ingår i. Dessa kan även fungera som verktyg för att säkerställa den egna suveräniteten genom internationellt samarbete. Inom regionen kan även andra överstatliga problem diskuteras och eventuellt lösas. För att trygga en ekonomisk och demokratisk framtid är samarbetsområden som miljö och korruption viktiga punkter på agendan.

Mikrostaterna är ett område inom statsvetenskapen som inte erhållit speciellt mycket uppmärksamhet i forskningen, även om undantag finns. Den litteratur som väl finns, såväl inom statsvetenskap som inom ekonomi, har koncentrerat sig kring de säkerhetsproblem och den utsatta ekonomiska position som mikrostaterna antas ha. Förutom att länderna i sig bjuder på intressanta företeelser såsom hög grad av demokrati och BNP, finns det alltså dessutom en poäng i att göra en översiktlig analys av området.

1.1 Vilka är mikrostaterna?

I denna uppsats kommer en mikrostat att definieras som ett suveränt land med en population under en miljon. Gränsen vid en miljon innevånare är ett vedertaget mått för att definiera en mikrostat i litteraturen. I litteraturen räknas detta som en "medium cut-off point" för definitionen av en mikrostat. En populationsgräns gör det dessutom lätt att finna de aktuella staterna eftersom data över befolkningsmängd är relativt lättillgängliga. En populationsbegränsning är å andra sidan ingenting beständigt, år 1985 räknades till exempel Botswana och Gambia fortfarande till mikrostaterna (Harden 196).

Den andra avgränsningen, suveränitet, gör även den urvalsprocessen lättare men är långt ifrån obestridd både historiskt och idag. I det nystartade Nationernas

Förbund avslogs Liechtensteins ansökan med hänvisning till dess ringa population och svaga militär (Harden, 15). Senare fanns en oro, kanske främst bland de gamla kolonialmakterna, att alltför små länder skulle skapa oreda och instabilitet i världspolitiken. Numera har även mikrostater tillgång till FN och utgör en betydande del av medlemsländerna, drygt en femtedel. Långt ifrån alla av de forna kolonierna med liknande villkor har något självstyre. Istället existerar de under varierande former av självstyre. Vissa talar om en neo-kolonialism som sträcker sig utöver även de suveräna mikrostaterna i och med deras ofta stora beroende av större stater. Till exempel har USA format en "compact of free association" med Mikronesien, Paulu och Marshall Islands (<https://www.cia.gov>) ett samarbete som har tillåtit staterna att agera som självständiga stater på den internationella arenan men där USA fortfarande ansvarar för deras militära försvar.

1. 2 Vad kännetecknar mikrostaterna?

Vilka gemensamma nämnare finns då bland de utvalda staterna? I Tabell 1 återfinns sådant som redan nämnts: en hög grad av demokrati, hög BNP, ögeografi samt ett gemensamt historiskt förflutet som kolonier. Det koloniala arvet rör i första hand öarna och i mindre grad de Europeiska länderna som ofta utvecklats ur furstendömen. För det koloniala arvet har framförallt The Commonwealth of Nations, ursprungligen brittiskt, spelat en stor roll. Hela 23 av 43 mikrostater, alltså drygt hälften, är fortfarande medlemmar i samarbetet. Detta innebär givetvis en viss likriktning vad gäller språk och kultur i länderna, även om den ursprungliga kulturen givetvis lever kvar och integreras med det koloniala arvet på varierande sätt. Framförallt kan arvet spela en roll i landets demokratiska utveckling och den institutionella uppbyggnaden (se Reynolds).

Ytterligare en gemensam faktor är den geografiska storleken. Även om area inte har inkluderats i vårt urval av länder befinner sig de allra flesta mikrostater på ett mycket begränsat landområde, många gånger naturligt avgränsat till en eller flera öar. Vissa stater avviker något från detta mönster som till exempel Island, Surinam och Guyana. Island är förvisso en ö, men har en area på hela 100 250 km² tillskillnad från ett stort antal mikrostater som har under 1000 km² att förfoga över. Jämför man listor som storleksordnar länder efter area respektive population är de annars till stora delar identiska då det gäller de stater som hamnar längst ned på listorna. Vissa undantag finns, t ex Singapore som har en mycket liten yta men en stor population. Liten yta behöver alltså inte nödvändigtvis betyda liten population och en liten ekonomi.

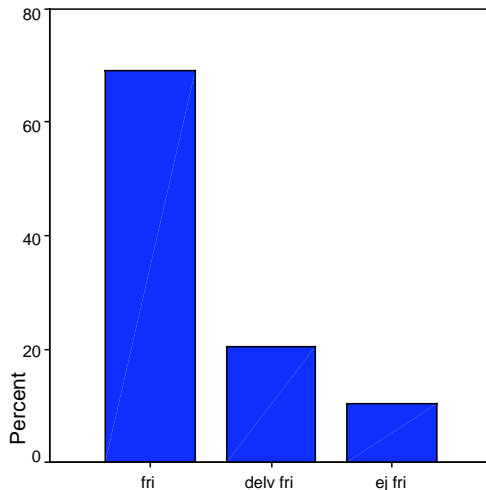
I urvalet finns ett visst bortfall från vad som betecknas som suveräna stater inom FN:s system, varken Vatikanstaten, Andorra, San Marino, Montenegro eller Östtimor har inkluderats. Vatikanstaten har förvisso själva valt att anta endast observerarstatus i FN, men erkänns fortfarande som en stat. Även Andorra betecknas som suveräna trots att det är en co-principality: de styrs gemensamt av det franska statsöverhuvudet och en spansk biskop. Montenegro och Östtimor är båda alltför nybildade för att det ska finnas tillräckliga data om länderna.

	h	0			h	h	r	h	h	
1	S	0	6	0	6	0	0	0	0	0
2	N	0	6	0	2	5			9	9
3		0	6	0	0	0			0	0
4		0	6	0	0	0	0	0	0	0
5		0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	E	0	0	0	0	6	0	0	0	0
8	D	0	0	0	0	5	0	0	0	0
9	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	S	0	6	0	0	0	0	0	0	0
2	D	0	6	0	0	6	0	0	0	0
3	K	0	6	0	0	0	0	0	0	0
4	D	0	6	0	0	6	0	0	0	0
5	O	0	6	0	0	0	0	0	0	0
6	M	0	0	0	0	5	0	0	0	0
7	N	0	0	0	0	5	0	0	0	0
8	E	0	0	0	0	5	0	0	0	0
9	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	M	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	S	0	0	0	0	5	0	0	0	0
2	E	0	0	0	0	5	0	0	0	0
0	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	E	0	0	0	2	0	0	0	0	0
2	E	0	0	0	5	0	0	0	0	0
3	R	0	0	0	7	0	0	0	0	0
3	D	0	0	0	7	0	0	0	0	0
5	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	F	0	0	0	0	5	0	0	0	0
N		9		5	9		9		9	6

Tabell 1: Statistik mikrostatist (Leif Johanssons "Länder 06". BNP estimeringar är hämtade från <http://www.theodora.com/wfb/>)

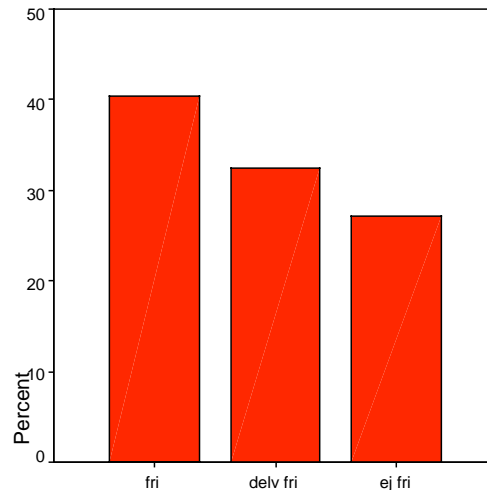
2. Storlek och demokrati

Bland världens mikrostaterna är proportionellt sett många demokratier. Av de 39 mikrostaterna i vårt urval är 27 fria 8 partly free och 4 icke-fria. 27 av 39 mikrostaterna är alltså klassificerade som "free" enligt Freedom House (Se tabell 1). Av resterande 151 länder i världen är 61 stycken free, 49 partly free och 41 not free.

Frihetsstatus 05 enl Freedom House

Graf 1: Mikrostaternas frihet
(Johansson)

Frihetsstatus 05 enl Freedom House

Graf 2: Frihet i övriga världen
(Johansson)

Den naturliga följdfrågan blir vad anledningen till att så många av världens minsta länder är demokratier är? Dag Anckar och hans son Carsten Anckar har under lång tid utrett sambandet mellan storlek, demokrati och partisystem. Storlek har varit den förklarande faktorn i de studier de har publicerat. Fader och son Anckar hämtar sin inspiration från Dahl och Tufte s välkända *Size and Democracy*. Den centrala förklaringsfaktorn utreds i förhållande till de antaganden som Dahl och Tufte gör. Mer eller mindre detaljerad undersökning av de olika bakomliggande förklaringsfaktorerna till demokratis framgång i små stater går som en röd tråd genom arbetena och gör dessa till utmärkta översikter och utgångspunkter för en diskussion i ämnet. Två artiklar "Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte Revisited" och "Why are small island states democracies" av Dag Anckar och *Storlek och Partisystem* av Carsten Anckar används här som underlag för diskussionen av mikrostaternas förutsättningar för demokrati. Båda artiklarna använder en populationsgräns på en miljon som definitionen på mikrostat precis som denna uppsats. Artikeln "Why are small island states democracies" behandlar som titeln avslöjar främst de mikrostaterna som är öar. Många av de mer generella resonemangen kring storlek och demokrati är dock giltiga även för andra mikrostaterna. Dessutom är 29 av 39 undersökningsobjekt i denna uppsats östater.

2.1 Storlek, diversifiering och konformitet

Enligt Dahl och Tufte finner man skillnader i partisystem på grund av korrelation mellan diversifiering och storlek. Diversifieringen kan vara socioekonomisk eller kulturell. En ökning i storlek leder dels till ökad diversifiering och dels till en ökad grad av diversifiering i redan befintliga strukturer. Detta grundar sig på att ökad befolkningsstorlek även leder till ökad socioekonomisk utveckling. Storleken ökar även den etniska heterogeniteten vilket i sin tur påverkar den kulturella diversifieringen. Större organisationer krävs i ett större land vilket leder till splittrade intressen inom byråkratin och mer konkurrens på den politiska arenan. Dahl och Tufte skiljer även på kategorisk diversifiering och diversifiering i attityd. Den kategoriska diversifieringen består av klara kategorier som etnicitet och religion och attityden visar hur åsikterna går isär när det gäller olika frågor oberoende av etnicitet. Den ökade diversifieringen i en stor stat skulle i sig vara den förklarande faktorn till splittringen i partisystem och även i viss mån förklara de små staternas höga demokrativärden. (Anckar C, s 39-41)

Dag Anckar visar i "Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte revisited" att denna diversifieringsteori inte stämmer, i alla fall för den kategoriska homogeniteten: "To sum up: it is not true that small states are more homogenous in terms of categorical diversity than middle-sized or large states." (Anckar, D 1999 s 36) Bland mikrostaterna finner man länder som är heterogena, homogena och vissa som ligger någonstans mitt emellan (Anckar, D 1999 s 36). När det gäller diversifieringen i attityder är däremot små länder mer homogena: "Small states are more homogenous in terms of attitudes than larger states, and this is not a function of the use of one or the other electoral system." (Anckar, D 1999 s 40) Det finns alltså en betydelse av storlek för homogeniteten i attityderna i ett land trots att de små länderna inte uppvisar större homogenitet i etnicitet, religion och språk än andra länder.

2.2 Moderniseringsteorin och demokrati

Det finns även andra potentiella förklaringar till att många av de små länderna är demokratier. Moderniseringsteorin är en sådan förklaringsmodell som är tillämpbar inte bara på mikrostaterna utan som förklarande faktor för demokratisering i sin helhet. Ekonomisk utveckling går enligt teorin hand i hand med ett flertal mekanismer som främjar demokratisk utveckling. (Anckar, D 2002 s 379)

När man undersöker världens länder finner man ett visst samband mellan BNP och demokrati. En majoritet av världens rikaste länder är demokratier och ju lägre BNP desto färre fall finner man. Sambandet stämmer dock inte för små stater. De minsta staterna uppvisar ett divergerande resultat där en stor del av mikrostaterna är fria oavsett vilken nivå av BNP de har (Se tabell 1). Anckar menar att detta visar på att det är storlek, inte ekonomisk utveckling, som är den avgörande faktorn vilken påverkar sambandet mellan storlek och demokrati. (Anckar, D, 2002 s 379-381) Som vi skall se i avsnitt fyra ligger dock mikrostaternas BNP

högre än snittet i resterande världen, särskilt om man justerar för region. Liksom när det gäller BNP finner Anckar att storlek är en mellanliggande variabel som skevar bilden av ett linjärt samband mellan demokrati och modernisering när det gäller läskunnighet (Anckar, D, 2002 s 382). Samma mönster som framträdde vid undersökningen av BNP framträder alltså här. En stor andel av de små staterna är demokratier även om värdena för läskunnighet inte ligger inom de högsta kategorierna (Ibid).

2.3 Andra förklaringsfaktorer

En annan potentiell förklaring är det gemensamma koloniala arvet. De Brittiska ex-kolonierna skulle genom den institutionella strategi som Britterna hade ha bättre förutsättningar för en demokratisk utveckling. Många av mikrostaterna har varit del av The Commonwealth. (Anckar, D 2002)

Precis som när det gäller övriga förklaringsfaktorer finner Anckar att det är storleken som är den bakomliggande faktorn. Om man kontrollerar för storlek finner man att de forna Brittiska kolonierna utvecklats till demokratier beroende på storlek. "Small former colonies are democracies, and large former colonies are not" (Anckar, D, 2002 s 384). Inte heller varaktigheten av det koloniala inflytandet har någon betydelse för demokratiseringsprocessen.

En ytterligare förklaring har med konformitet att göra. I en liten enhet skulle människor vara mer benägna till konformitet än i en större enhet där dissident i någon mån kan försvinna i mängden (Anckar, C, s 39). Det finns en "strict social control that is embedded in the intimacy of small societies" (Anckar, D, s 383). Hur stor påverkan den sociala konformiteten egentligen har är svårt att avgöra och mäta.

3. Ekonomiska förutsättningar

Hur ser de ekonomiska förutsättningarna ut för världens minsta stater? Ekonomierna, liksom staterna, är för det mesta små. Men vad innebär storleken på ekonomin i praktiken för mikrostaterna? En konsekvens av en liten ekonomi är att många varor inte kan produceras lokalt utan måste importeras. Med importberoende kommer med nödvändighet ett visst exportberoende. En liten ekonomi innebär också att resurserna är begränsade liksom produktionsfaktorerna. Denna begränsning kan enligt teorin leda till att man förlitar sig på enskilda resurser. Effekten av sådan specialisering är omdebatterad i den ekonomiska litteraturen. Frågan är om specialisering och begränsning av produktionsfaktorerna leder till att landet bättre kan utnyttja komparativa fördelar i kombination med en öppen ekonomi eller om bristen på diversifiering leder till en större sårbarhet i förhållande till handelspartners. Förutom sårbarhet som härrör från brist på diversifiering skulle mikrostaterna även vara extra sårbara för fluktuationer i världsekonomin i allmänhet eftersom de är beroende av handel. (Downes)

I grundläggande ekonomisk teori spelar storlek och faktordistribution egentligen ingen roll om man bortser från skalekonomi så länge man inte introducerat några hinder för handel. I praktiken finns dock några problem som måste tas i beaktande. Krugman identifierar tre av dessa problem i "International economics" s 30-31.

1. En ökning i antalet produktionsfaktorer reducerar tendenserna att specialisera ekonomin.
2. Protektionism motverkar internationell handel genom tullar, kvoter och andra begränsningar.
3. Man måste räkna med transportkostnaderna av de varor och tjänster som man handlar med, detta leder till att länder utvecklar självförsörjning inom vissa områden.

Det första av dessa problem har redan nämnts: blotta storleken hos många av mikrostaterna leder till en begränsning av produktionsfaktorer. (Downes, 419) Den andra punkten skulle vara den typ av tullar som små länder, då de riskerar att bli pristagare, tvingas att handskas med. Protektionism blir alltså ett problem då mikrostaterna handlar med större nationer. När det gäller transportkostnader är mikrostaterna ofta i ett utsatt läge och har vad man kan kalla för ett geografiskt handikapp. Många av länderna (29 av 39) är öar, av vilka en hel del ligger långt från närmaste stora internationella marknad. (Armstrong & Read).

Det har visat sig att trots dessa teoretiska nackdelar så har mikrostaterna klarat sig relativt bra både när det gäller inkomst och tillväxt i BNP (Easterly och Kraay). Easterly och Kraay visar att mikrostaterna har BNP som ligger 40% över snittet för respektive region (s 2016-2017). De finner också att mikrostaterna har "better human development indicators" (s 2018). Även när det gäller tillväxten av BNP per capita ligger inte lägre än andra länders (s. 2018-2021). Även här finns det en rad olika förklaringar till framgången.

3.1 Förklaringsfaktor 1: sektorspecialisering

Read (2001) menar att de små ländernas tillväxt står att finna i de komparativa fördelar som dessa länder har i den internationella ekonomin. Han menar att öppenheten leder till ekonomisk sårbarhet och större fluktuationer i ekonomin, det vill säga ökad volatilitet i den ekonomiska tillväxten. Den specialisering som är nödvändig för att dra nytta av de komparativa fördelarna måste vägas mot risken med låg diversifiering i exporten. Det är dessa komparativa fördelar som Read ser som den huvudsakliga anledningen till att det går så bra som det gör för mikrostaterna.

Mikrostaten har alltså ofta en hög grad av specialisering. Ekonomiska incitament i form av påtryckningar avgifter och transportkostnader samt specifika produktionsfaktorer såsom någon viss naturresurs, turism eller vissa typer av humankapital leder till begränsningar i ekonomin. Graden av specialisering på en marknad är bland annat beroende av antalet produktionsfaktorer (Krugman s 30-31). Nödvändigheten att finna komparativa fördelar leder till att länderna utvecklar industrier som antingen utnyttjar en specifik resurs för landet eller någon särskild tjänst som kräver mycket humankapital. Tillverkningsindustrin är något som på grund av förutsättningarna inte är lönsamt i de flesta fall. Av samma anledning är produktionen av jordbruksvaror oftast inte heller en långsiktigt hållbar utveckling. Snarare visar det sig att i den mån mikrostaterna exporterar någon vara så är detta ofta baserat på en lokal naturresurs. I övrigt har, såsom förutspås av teorin, mikrostaterna utvecklat sin serviceindustri, då främst turism och finansiella tjänster. (Read 2001).

Denna typ av sektorspecialisering har förmågan att i viss mån vara oberoende av transportkostnader och närhet till stora marknader. Då fokus på en naturresurs i stort förklarar sig själv, kan servicesektorernas utveckling bland annat förklaras utifrån klusterteorin. Det finns olika typer av kluster som alla grundar sig på en större koncentration av. Exempel på områden där mikrostaterna kan konkurrera med komparativa fördelar är turism, banktjänster och vad som kan kallas servicecenter. (Mehmet s 46) Det finns inte heller någon signifikant skillnad i ekonomisk utveckling mellan östater och icke-östater (Read 2001 s 369)

Samtidigt som en specialiserad industri gör det möjligt att lösa problemet med diseconomies of scale, menar forskare som Read att genom att så att säga placera alla äggen i en korg, låg diversifiering, så blir mikrostaterna sårbara för extern påverkan. Inte bara skalekonomin och öppenheten gör de små ekonomierna sårbara: de begränsade resurser som länderna besitter gör det också svårare för dem att tackla de påfrestningar som yttre påverkan kan föra med sig. Read påpekar också att riskfördelningen är ojämn. Beroende på specialisering och geografiskt läge kan länderna vara utsatta för olika grader av risk. Det är därför inte heller säkert att en hög BNP per capita korrelerar till landets tillväxtsvolatilitet (Read 2001 s 369). En del av denna volatilitet härrör i den specialisering som skett i mikrostaterna. Genom att nya internationella regler klubbas igenom när det gäller till exempel den finansiella sektorn skulle de små

östaterna kunna förlora sina komparativa fördelar inom ett av sina ekonomiskt viktigaste områdena. Hotet från globaliseringen skulle alltså kunna vara begränsat till just den typ av aktivitet som bär upp mikrostaternas ekonomier. Read hävdar därför att det är sannolikt att volatiliteten i mikrostaternas tillväxt enbart kommer att tillta när globaliseringen av ekonomin ökar. Detta grundar sig inte bara på eventuella regleringar utan även på idén att en mer internationaliserad ekonomi skulle leda till ett i allmänhet instabilare internationellt klimat, något som är särskilt skadligt för de länder som är exportberoende (Read 2001 s 372).

3.2 Förklaringsfaktor 2: öppen ekonomi

Easterly och Kraay argumenterar för att det inte är specialiseringen i sig som leder till att det går så pass bra som det gör för mikrostaterna. Istället är det själva öppenheten i ekonomin som är den huvudsakliga bakomliggande faktorn till de små ländernas framgång. Fördelarna förklaras bland annat genom handelskvoter som är 54 procentenheter högre än övriga länder i förhållande till BNP när man kontrollerar för region (Easterly & Kraay, s 2020-2022). Den höga andelen investeringar som kommer utifrån tros även förklara en del av den höga tillväxten. Undersökningen kontrollerar inte för humankapital och teknologiska fördelar utan konstaterar endast att dessa faktorer tas upp i litteraturen som förklarande faktorer.

I sin artikel ”Small States, Small Problems? Income, Growth, and Volatility in small states” visar de att mikrostaternas visserligen har en högre volatilitet i sin tillväxt än andra länder men att detta är ett problem som inte är så allvarligt som det vid en första anblick kan verka. Detta förklaras av volymen av handel och inte av att variationerna i pris är högre i relativa termer för mikrostaterna, snarare tvärtom. Volatiliteten kompenseras alltså av fördelarna av en öppen ekonomi: “This suggests that even if output volatility is one of the consequences of openness, [...] small states’ greater openness is still on balance a positive factor for small states. This finding is of particular interest, given the widely held view that small states suffer from their openness.”(Ibid)

Easterly & Kraay kontrollerar även volatiliteten mot specialiseringen av exportvaror och finner att specialiseringen på en eller ett fåtal produkter eller tjänster till ett begränsat antal marknader inte har någon signifikant betydelse för känsligheten (Ibid). Detta resonemang punkterar delvis argumentet att specialiseringen i sig skulle vara en källa till sårbarhet för mikrostaterna. När det gäller sårbarheten som härör ur handelsvolymerna kan denna i viss mån avhjälpas genom finansiell diversifiering. Denna diversifiering bör inte ske inom regionen då länderna i samma region i viss mån utsätts för samma typ av extern stress.

4. Mikrostaterna och regionala sammanslutningar

Mikrostater beskrivs ofta som små sårbara enheter i en stor globaliserad värld, många av dem är relativt nya medlemmar av det internationella systemet. Det är lätt att glömma att många av mikrostaterna även historiskt sett har befunnit sig i större internationella nätverk och sammanhang i och med sin bakgrund som kolonier. Här har kanske främst The Commonwealth spelat en stor roll: 23 av 43 mikrostater är fortfarande medlemmar i samarbetet. (Newstead, s 49)

Som vi såg i föregående avsnitt kan regionala samarbeten vara en viktig ekonomisk lösning för mikrostaterna i framtiden. Dessutom kan regionala samarbeten tjäna som en utmärkt källa till information om många av de länder som ingår i denna studie. Regionala sammanslutningar ger också ett ansikte utåt för en större skara vilket underlättar multilaterala förhandlingar.

Regionskapande är i sig en helt egen litteratur, tyvärr har stora delar hitintills mest handlat om den Europeiska Unionen. Thomas Christiansen konstaterar att det finns en distinkt gradskillnad mellan den integration mellan länder som EU arbetar med i dagsläget och det samarbete som länder i andra regioner sysslar med (Christiansen, s 580). För det andra finns det inom forskningen skilda uppfattningar om varför och hur samarbeten mellan stater växer fram. Transactionalismen menar att de utvecklas stegvis genom att först länkar, sedan nätverk etableras mellan samhällen tills ett gemensamt samhälle uppstår. Det slutgiltiga steget tas då detta gemensamma samhälle institutionaliseras. Neofunktionalismen å sin sida menar att institutionaliserande i sig leder till bildandet av samhällen. Samarbeten är dessutom av sin natur expansionistiska, incitamenten att utöka är ständigt högre än dem för att skala ned. Regionalismen får i denna betydelse en tydlig politisk motivation (Knight & Persuad, s 48-49).

Det finns flera tänkbara utgångspunkter för varje samarbete för gemensamma intressen, såsom säkerhet, ekonomisk tillväxt och miljöbevarande. Områdena är sammanlänkade med varandra på en mängd olika sätt och samarbetena kan därför utformas på olika vis.

De regionala samarbeten som vi ansett vara särskilt relevanta för denna studie är FIC (Pacific Island Forum) och CARICOM (Caribbean Community). För det första förväntas vinsterna av samarbete bli störst för de stater som ligger på en relativt låg utvecklingsnivå. Båda regionerna har ett stort antal länder som tillhör FN:s Small Island Developing States grupp (SIDS). För det andra inkluderar FIC och CARICOM sammanlagt 58 % av mikrostaterna i och med de verkar i de två regioner med störst koncentration av mikrostater. Dessa två sammanslutningar bör alltså säga oss mest om vad regionalt samarbete betyder för mikrostater. CARICOM har dock kommit längre i sitt samarbete än FIC (Lewis s 63).

4.1 Säkerhet

En traditionell utgångspunkt för samarbete är säkerhet. Mikrostater har sällan utgjort något militärt hot mot varandra men har fallit lätt offer för kuppmaakare och har haft lite att sätta emot regionala stormakter. Säkerhet

förknippas ofta, i vart fall inom realistkretsar, med suveränitetsbegreppet. En stat måste ha både de jure och de facto makten att utöva kontroll över sitt territorium för att vara helt suveränt. För små nationer innebär en sådan kontroll ett stort ekonomiskt åtagande. I detta hänseende har samarbetena fördelen att kostnaderna kan delas och därmed minskas.

Ytterligare en fördel med regionala samarbeten är att man som enade lättare kan motstå dominerande och mäktiga grannar. USA beskrivs för CARICOMs del som den ”hemisfära hegemonen” (Knight & Persuad, s 42) och ett av de framtida målen för CARICOM kan komma att bli att minska detta inflytande till exempel genom ett ökat samarbete med FN. I FICs fall kan detta bli svårare då det dominerande Australien ingår i själva samarbetet. Visserligen har FICs policy hitintills varit att medlemsländer inte ska lägga sig i varandras angelägenheter, men detta skulle kunna komma att ändras i och med det nya Biketawa avtalet som gör det möjligt för forumet att ingripa då ett medlemsland bryter mot demokratiska normer (Rolfe, s 435)

Genom att sprida ut de militära uppgifterna i regionen skulle man även kunna undvika en alltför stor militär styrka samlas i ett land och riskerar att används mot folket eller i kupper mot demokratiska regeringar. Detta har varit ett problem i båda regionerna, bland annat i Haiti och Fiji. En liten population gör att det krävs en relativt liten styrka för att ta över landet.

4.2 Miljö

Det talas idag om en ny typ av säkerhetsproblem som inkluderar den nya tidens hot: miljöförstöring. Inom FIC inkluderar problemen allt från skövling på Vanatu och Solomonöarna, till kärnvapentester i området. Även i CARICOM diskuteras hotet mot miljön. Man kan dela upp miljöproblemen i två typer: extern påverkan (naturlig) cykloner, översvämningar, torka, vulkaner, havsnivåökning och intern påverkan (mänsklig) land erosion (jordbruk), föroreningar (land, vatten). För de problem som beror på global uppvärmning krävs även internationella lösningar, annars kan många av problemen diskuteras och lösas på regional nivå (Rolfe s 430-441).

På det internationella planet har AOSIS (Association of Small Island States), vars 43 medlemsländer till stor del överlappar mikrostaterna i denna studie, skapats för att för upp de gemensamma problemen på den internationella agendan. Tillsammans utgör de 20 % av FN:s medlemsländer och har med viss framgång drivit framförallt Kyotofrågan. (Rolfe s 430-441)

Regionalt börjar man ta hänsyn till att frågan är viktig även ur ett ekonomiskt perspektiv. Stora delar av ländernas ekonomi bygger på resurser som hotas av miljöförstöring, bland annat turism och fiske. Bland FIC länderna är överfiskning ett allvarligt problem då stora delar av befolkningen lever på fisk. På vissa öar kommer så mycket som 70 % av det dagliga kaloriintaget från havsdjur från korallreven. Många gånger är det andra länders enorma fiskeflottor som orsakar skadan på fiskbestånden (Rolfe, s 380). Genom regionalt samarbete kan man förhoppningsvis visa en enad front gentemot dessa länder. Global uppvärmning är

ytterligare ett hot mot såväl levnadssätt som ekonomin och är ett problem som de enskilda länderna har mycket svårt att handskas med. Jim Rolfe skriver i sin artikel *'The Pacific Way: Where Non-traditional is the Norm'* att "the environment is fundamental to the economic well-being and hence security of most of the Pacific Islands". Miljöproblem alltså en avgörande betydelse för regionernas framtida samarbete.

4.3 Ekonomi

För att lösa de miljömässiga problemen sätts stort hopp till den ökade frihandeln emellan länderna. Tanken är att handeln leder till ökad exportförmåga och utländsk investering och därmed en ökad ekonomisk tillväxt. Enligt vissa teorier skulle detta i sin tur kunna leda till att problem såsom arbetslöshet och miljöproblem kan lösas. Prisant och Asafu-Adjaye, menar att de ekonomiska vinsterna inte automatiskt kommer att kunna översättas till miljövinster utan att en politisk strategi krävs för att dessa problem ska kunna lösas. Bland problemen de små sårbara ekosystem som ett ökat jordbruk i början av frihandeln skulle kunna skada (Prisant & Asafu-Adjaye, 2003). Många gånger ägs marken gemensamt vilket ofta utgör en risk för att marken överanvänds. (Prisant & Asafu-Adjaye, s 1299). CARICOM har i dagsläget ett betydligt mer utvecklat samarbete i detta hänseende än FIC. Inom CARICOM räknar man i framtiden med att fungera som en gemensam marknad med en gemensam valuta (Lewis s 63, Knight & Persuad s 37)

Även den politiska stabiliteten är viktig för att ekonomin skall kunna ta fart. Riskerna med att investera minskar vid politisk stabilitet och pengarna som kommer in i landet hamnar också i rätt fickor. Låg brottslighet är också viktig för vissa specifika näring som t ex turistindustrin. (Knight & Persuad s 40)

Möjligtvis finns en attityd bland länderna som kan göra ett framtida samarbete svårt. Paul Sutton skriver: "My experience of the private sector in small states is that they are not risk takers but risk avoiders. That globalization is seen as a threat not an opportunity" (Sutton 1999). Hur utbredd denna attityd är låter vi vara osagt, men om den är utbredd kan detta förhindra såväl regional integrering som möjligheterna att utnyttja de ekonomiska fördelar som länderna har.

4.4 Politik

Förutom gemensamma politiska strategier för att omvandla ekonomisk framgång till en förbättrad miljö, finns ytterligare områden där gemensamma politiska strategier skulle kunna göra nytta, bland dessa finns korruption, pengatvätt och droghandel. Larmour och Barcham menar att just storlek kan användas som en förklarande faktor för problemen med korruption inom FIC. Många av FICs öar har haft oroväckande utbredd kultur av nepotism och mutor. De flytande politiska allianserna på öarna har ofta lett till att utskott och tjänster skapas som belöningar. På många av öarna vill man förklara olika former av korruption med den intima

stämningen som råder: alla känner alla. Förutom att det i många fall är del av traditionen att skänka gåvor vid vissa tillfällen, vill man ogärna vara den som anmäler sina grannar. Problemen kan även relateras till de finansiella center som etablerats på flera öar medför risk för pengatvätt Förutom att undergräva de styrandes legitimitet har frågorna även oroat givarländer eller samarbetspartners. Om länderna vill fortsätta sitt samarbete med omvärlden krävs alltså att problemen tas på allvar. En gemensam övervakning med större resurser än de nationella har förespråkats som en lösning på problemen. (Larmour & Barcham). I CARICOM har korruptionen varit relaterat till den allt mer omfattande droghandeln. Detta har i sin tur hotat turistnäringen i området. (Knight & Persuad s 40)

5. Diskussion

Begreppet mikrostat kommer kanske inte alltid att finnas kvar såsom definierat i denna uppsats, befolkningar växer och världen förändras. Däremot kommer det alltid att finnas stater som är proportionellt mindre än andra. Framförallt östaterna med sina unika förhållanden kommer antagligen att fortsätta befinna sig i en särskild kategori bland världens stater, detta oavsett om de i framtiden skulle bestämma sig för att utöka sina regionala samarbeten till mer institutionaliserade samstyren. Det finns också territorier som är mer eller mindre självständiga för vilka samma problematik som mött och möter mikrostaterna kan te sig relevant. Själva mikrostaten ligger i något av en gråzon i statsvetenskapen och det kan därför vara relevant att i framtida forskning vidare utreda mer specifika möjligheter för dessa världens minsta länder.

Utgångspunkten i detta arbete har varit att försöka ge en översikt av de förutsättningar och problem som mikrostaterna står inför. Vi har här förutsatt att demokrati liksom stark ekonomisk utveckling är något eftersträvansvärt och centralt för varje nation. Den höga andelen demokratier bland mikrostaterna låter sig enligt Anckar och Anckar förklaras just av storleken. Likaså grundar sig både tankarna kring en internationellt öppen ekonomi med en sektorspecialisering i storleken på landets ekonomi. Det finns alltså ett ekonomiskt och demokratiskt samband med storlek som gäller oberoende av geografiskt läge, vad detta samband består i återstår dock att förklaras i sin helhet. Frågan är om storleken i sig är den enda betydande förklaringsfaktorn?

När det gäller teorin om storlek och demokrati så kan man t ex tänka sig att moderniseringsargumentet har en viss relevans. Anckar argumenterar för att moderniseringsteorin inte håller som förklaringsfaktor därför att när man rör sig neråt i mikrostaternas BNP så förhåller sig andelen demokratier fortfarande hög. Det innebär att jämförelsen sker inom gruppen som undersöks. Vi har sett att då man justerar BNP för region så ligger mikrostaternas inkomstnivåer 40% över andra länder. När man bara jämför inom gruppen jämför man så att säga äpplen med äpplen. Om man däremot jämför mikrostaternas utveckling med den ekonomiska utvecklingen i resten av världen talar detta i alla fall inte mot moderniseringsteorin som delvis förklarande faktor till fenomenet.

Likaså är inte kopplingen mellan sociala faktorer och demokrati fullt utreda än. Då socialt kapital och konformitet är svåra att mäta, särskilt på en nationell nivå, är det svårt att uttala sig om storleken eller effekten av sådana faktorer. Dag Anckar har konstaterat att det finns en större homogenitet i attityderna i ett litet land trots att den kategoriska diversifieringen är lika stor i dessa länder som de större nationerna i världen. Detta är i alla fall en indikator på att det här finns något att hämta och undersöka. Ett svar på varför det finns ett sådant samtycke kan förhoppningsvis sprida en del ljus över sambandet mellan storlek och demokrati.

Precis som när det gäller de demokratiska aspekter så finns det en del bud på varför den ekonomiska situationen ser ut som den gör. Båda de teorier som presenterats, öppenhet och sektorspecialisering, har även dessa indirekt med storlek att göra. Sektorspecialiseringen spelar på att nödvändigheten av en komparativt hållbar marknad leder till att en liten ekonomi måste specialisera sig

inom vissa sektorer för att kunna hävda sig i en internationell ekonomi. Öppenheten har ju även denna med komparativa fördelar att göra men fokus ligger snarare på att öppenheten är nödvändig för att den lilla ekonomin skall överleva och även ansvarig för den relativt höga tillväxten hos dessa små ekonomier. Om öppenheten är den viktigaste faktorn för ekonomisk tillväxt i de små staterna och denna är tillräcklig för att slå ut den eventuella volatilitet som mikrostaterna kan vara utsatt för så är det alltså inte storleken som i första hand påverkar den ekonomiska framgången. Frågan är hur sårbara mikrostaterna egentligen är och hur den internationella marknaden kommer att utvecklas. Kanske är inte mikrostaterna så framgångsrika som de verkar.

För att säkerställa en hållbar utveckling både när det gäller demokrati, internationella relationer och ekonomi så måste mikrostaterna på något sätt lösa de problem som faktiskt kvarstår. Ekonomisk och suverän sårbarhet, korruption och miljöfrågor är några av de områden där regionerna kan samverka för att underlätta för den enskilda staten. De regionala samarbetsorganen kan tänkas eliminera incitamenten för en enskild nation att inte följa en hållbar plan när det gäller t ex miljön. Alla dessa kan på olika vis utgöra allvarliga hot mot flera av ländernas idag viktiga inkomstkällor.

När det gäller den ekonomiska situationen kan ett samarbetsorgan se till att regionen förhandlar tillsammans och därmed minskar risken med att vara en pristagare utan att för den delen tappa den specialisering som de enskilda nationerna har. Här kan också påpekas att om det är så att det inte är något problem med exporten i förhållande till fluktuationerna i världsekonomin utan att det ekonomiska problemen och hoten snarare kommer från diversifiering av ekonomiska resurser borde de regionala sammanslutningarna också ta fasta på detta. Konkret skulle det innebära att man inte strävar efter ekonomisk riskspridning inom regionen då denna i princip är utsatt för samma hot. Snarare borde de regionala sammanslutningarna behandla andra politisk ekonomiska frågor. Man kan dock tänka sig att regionen tillhandahåller medlen för att förenkla en sådan ekonomisk diversifiering som länderna skulle behöva. För det enskilda landet hade en ekonomisk riskfördelning fungerat bättre om denna placerades i en portfölj på världsmarknaden. I och med att investeringsgraden är hög i mikrostaterna fördelas därför risken på den egna marknaden till dessa investerare medan den egna risken diversifieras bort genom placeringen av tillgångarna.

Vägen mot en ökat samarbete har alltså många fördelar men är inte för den skull problemfri. Den kolonialism som dominerat regionen har enligt vissa satt sina spår i viljan att samarbeta. Staterna har först och främst koncentrerat sig på att försäkra sig om sin egen suveränitet och har sett regionalism som ytterligare ett hot mot denna (Knight & Persuad, 39).

Vi har i denna uppsats velat förespråka mikrostaten som ett intressant och relativt utvecklat forskningsområde inom statsvetenskapen. Framtida forskning skulle bland annat kunna undersöka kopplingarna mellan partisystem och ex-kolonisatörer för att ytterligare förstå mekanismerna bakom den demokrati vi ser i många av länderna idag och effekterna av en öppen internationell marknad på mikrostaternas politiska utveckling.

6. Källor

Skriftliga källor

Anckar, Carsten, 1998. *Storlek och partisystem: en studie av 77 stater*. Åbos akademis förlag: Åbo.

Anckar, Dag, 1999. "Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte Revisited", *Scandinavian Political Studies*, Vol 22, No.1 1999. s 29-44.

Anckar, Dag, 2002. "Why are small island states democracies?", *The Round Table*, Vol 365, s 375-390.

Anckar, Dag, 2003. "Direct Democracy in Microstates and Small Island States", *World Development* Vol. 32, No 2, s 379-379.

Armstrong, Harvey - Read, Robert. "Geographical 'handicaps' and small states: Some implications for the Pacific from a global perspective", *Asia Pacific Viewpoint*, Vol 47, No. 1, s 79-92.

Christopher, A.J., 2002. "Decolonisation without independence", *Geo Journal*, No. 56, s 213-234.

Christiansen, Thomas, 2005, "European Integration and Regional Cooperation" in *The globalization of world politics - an introduction to international relations* red. Baylis, John – Smith, Steve. Tredje upplagan. Oxford University Press:Oxford.

Downes, Andrew, 2004. "The trade environment and small countries", *World trade review*, vol 3, nr 3, s 416-421.

Eastrly, William - Krayy, Aart, 2000. "Small States, Small Problems? Income, Growth, and Volatility in Small States", *World Development*, Vol 28, No. 11, s 2013-2027.

Harden, Shelia, 1985. *Small is Dangerous – Micro States in a Macro World*. Frances Printer: London.

Knight, Andy W. – Persuad, Randolph B. 2001. "Subsidiarity, Regional Governance, and Caribbean Security", *Latin American Politics and Security*, Vol. 43, No. 1, s. 29-56.

Larmour, Peter – Barcham, Manuhua, 2006. "National Integrity Systems in Small Pacific Island States". *Public Administration and Development*, 26, s.173-184.

Lewis, Patsy, 2005. "Unequal Negotiations: Small States in the Global Economy", *Journal of Eastern Caribbean Studies*, Vol. 30, No. 1, s 54-107

Mehmet, Ozay - Thairouglu, M. "Globalization and Sustainability of Small States", *Humanomic*, Vo. 19, No. 1/2, s 45ff.

Misra, Amaluenda, "An introduction to small and micro states of South Asia" *Contemporary South Asia* No 13 s 127-131.

Newstead, Clare, 2005. "Scaling Caribbean (in)dependence", *Geoforum*, No. 36, 45-58.

Prasad, Biman Chand - Asafu-Adjaye, John, 2003. "Trade Liberalization and Environment in Pacific island countries (FICs): is it a case of 'two gains for one'?" *International Journal of Social Economics*, No. 30, Issue 12, s. 1288-1305.

Read, Robert, 2001. "Growth, Economic Development and Structural Transition in Small Vulnerable States", *WIDER*, 2001/59.

Read, Robert, 2003. "The Implication of Increasing Globalization and Regionalism for the Economic Growth of Small Island States", *World Development*, Vol 32, No. 2, s 365-378.

Rolfe, Jim. "The Pacific Way: Where 'Non-Traditional' is the Norm" *International Negotiation* 5: 427-448, 2000.

Sutton, Paul 1999. "What are the Priorities for Small States in The International System?" *Round Table*, July.

Elektroniska källor

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>,
underavdelningar för Paulu, Marshall Islands och Micronesia, 2007-05-15.

Johansson, Leif, 2007. "Länder 06". Lunds Universitet, Statsvetenskapliga Institutionen. 2007-05-10

<http://www.theodora.com/wfb/>, 2007-05-10.